

opinie

Tijd om anonimiteit van spermadonoren op te heffen

DONORKINDEREN Volgens DNA-tests stammen haar zoon en dochter niet van dezelfde donor af. En heeft haar zoon nog een halfzus. Tijd om komaf te maken met de geheimen in de fertiliteitscentra, vindt Mies Mertens.

Mies Mertens
Psychotherapeute.
Moeder van een dochter van 33 en een zoon van 30.

Mijn zoon en zijn halfzus kwamen een maand geleden via de website MyHeritage.nl in contact met hun anonieme spermadonor. Drie jaar geleden hebben ze elkaar gevonden, via dezelfde website. Het was bevreemdend om te ontdekken hoeveel ze op elkaar lijken, maar het eerste contact voelde meteen vertrouwd aan. Zij is enig kind en blij met haar nieuwe 'broer' en voor ons is zij een aanwinst in ons leven.

Maar de halfzus van mijn zoon is niet de halfzus van mijn dochter. Uit de DNA-test van mijn dochter bleek dat zij een andere donor heeft. Dat was schrikken. Meer dan dertig jaar lang geloofden wij dat onze kinderen van dezelfde donor afstamden. Professor Paul Devroey had ons dat van bij de intake verzekerd. Toen we in 1987 naar het fertiliteitscentrum van UZ Brussel gingen, werden we respectvol ontvangen en begeleid. Ze organiseerden er ontmoetingsdagen, waar we andere lesbische ouders ontmoetten. In een studie werd de ontwikkeling van onze kinderen jarenlang opgevolgd.

Deuk in vertrouwen

Ons verhaal over hun conceptie is een positief verhaal, dat over hun opgroei en eveneens. Dat ze verwekt zijn door een donor is nooit een geheim of een probleem geweest. Benieuwd naar zijn identiteit waren de kinderen amper, wel of er nog andere halfbroers of -zussen zouden zijn. We deelden met hen van jongs af aan de informatie die wij van het fertiliteitssteam gekregen hadden: strenge selectiecriteria voor

donoren en maximaal zes zwangerschappen per donor. We hadden het volste vertrouwen daarin.

Dat vertrouwen kreeg een stevige deuk bij de vaststelling dat mijn kinderen niet dezelfde donor hebben. Werd er per ongeluk een strootje sperma verwisseld bij de laatste inseminatie? Fouten maken is menselijk en na de eerste shock en een slapeloze nacht, waarin ik in mijn hoofd onze familiegeschiedenis herschreef, kon ik daarmee leven. Dochter en zoon ook. Ze hebben sinds hun prille bestaan een hechte band, ze voelen zich altijd al en nog steeds honderd procent broer en zus.

Waarom loog het fertiliteitssteam over het feit dat een man maximaal voor zes zwangerschappen kon doneren?

Niet alleen de speurneus-halfzus van mijn zoon blijft onverdroten en met succes stambomen bouwen, heel wat donorkinderen begonnen aan deze zoektocht. En het 'dezelfde-donor-verhaal' gaat alsmaar door! De dochters van een bevriend echtpaar lazen na een recente DNA-test hetzelfde resultaat: ze zijn geen zussen, maar halfzussen. De ervaring van hun ouders is identiek aan de onze. Ook zij kregen

de garantie dat hun tweede kind van dezelfde donor zou zijn. 'De donor wordt daar speciaal opnieuw voor opgeroepen', zei de arts tegen de ouders, die ook vol vertrouwen een beroep op het fertiliteitssteam deden.

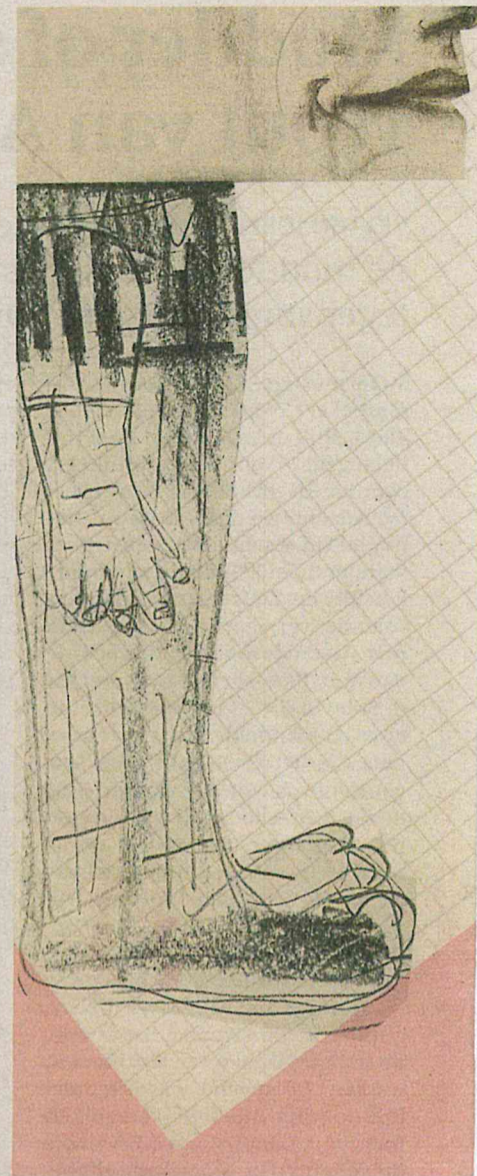
Via de vzw Donorkinderen duiken soortgelijke verhalen op. Vooral verhalen over de pijn van inmiddels volwassen kinderen van wensouders, die destijds het advies hadden gekregen om in alle talen te zwijgen over hun spermadonor. Dat was niet slecht bedoeld: het denken over het recht om je genetische afstamming te kennen, was nog niet ver ontwikkeld.

Voortschrijdend inzicht

Ook ik was twintig jaar geleden geschokt toen ik een vrouw hoorde vertellen dat haar man sperma gedoneerd had, dat moest geheim blijven! Ondertussen pleit ik er al lang voor om de anonimiteit op te heffen voor donorkinderen die dat willen, voor een verbod op anoniem donorschap. Voortschrijdend inzicht, heet dat.

Vandaag heeft de donor van mijn zoon en zijn halfzus een naam en een gezicht. Opnieuw zie ik gelijkenissen in hun uiterlijk en karakter, in hoe ze hun leven vorm geven. Hij woont in het buitenland, mijn zoon en halfzus zijn welkom als ze hem willen ontmoeten. Ik gun het ze alle drie.

Maar hoe zat dat nu eigenlijk, professor Devroey? Waarom loog het fertiliteitssteam over het feit dat een man maximaal voor zes zwangerschappen kon doneren? De donor van mijn zoon zegt dat hij aan twee fertiliteits-

© Johan Dockx

centra zo'n vijfhonderd donaties heeft geleverd. Dat is hallucinant! Werd zijn sperma ook gemengd met dat van een andere man? Want ook die praktijk was in fertiliteitscentra gangbaar. Hoe keken artsen in de spiegel na de geboorte van een drieling, verwekt met het sperma van twee mannen? Mijn doorgaans gelijkmoedige zelf is daarover boos én verdrietig.

Mijn zoon kan nu zijn 'donor' ontmoeten, niet zijn 'vader'. Daarin is hij formeel: hij noemt zichzelf met recht een zoon van Christine en van mij. De

Blijkt de parlementaire democratie een illusie?

Peter De Roover
Federaal fractieleider van de N-VA.

PANDEMIEWET De impact van technocraten op het covidbeleid is volgens Peter De Roover typerend voor de krimpende invloed van democratisch verkozen politici.

Corona, klimaat, migratie, monopoliserende hightechgiganten, inflatiespook, grensverleggende technologieën ... De probleemagenda is goed gevuld en alle voorbeelden hebben één ding gemeen, namelijk dat ze de verhouding tussen deskundigen en politici stevig door elkaar hutselen.

Deskundigen zouden oordelen op basis van bewezen feiten, terwijl politici zich laten leiden door 'het draagvlak'. Dat roept bij de ene het beeld op van door populisme aangedreven, bewindslui opjagend gepeupel; bij anderen dat van volwaardige democratische legitimatie tegenover de soevereine burger.

Ook hogeropgeleiden verwijten politici geregeld zich angstig te verschuilen om maar niet te moeten doen wat aantoonbaar nodig zou zijn. Brede lagen van de bevolking nemen

het die politici dan weer dikwijls kwalijk zich te weinig gelegen te laten aan de 'stem in de straat'.

Futurologen Brett King en Richard Petty schreven de *must read* van het jaar, tenminste als we hun uitgever mogen geloven. Boeiend en relevant is hun insteek alleszins. Het boek handelt over het te verkiezen toekomstscenario en heet zeer gepast *'The rise of technosocialism'*, waarbij een slagkrachtige overheid in alle basisbehoeften voorziet.

De term techno-socialisme past in de traditie van Marx en Engels die hun 'wetenschappelijke' aanpak plaatsen tegenover de utopisch-socialistische romantici. De samenleving vormt daarbij een mechaniek die langs ontdekbare automatismen ontwikkelt. Niet iedereen echter doorziet die en dus stellen King en Petty een bekwaamheidsvoorwaarde waarbij ieder een stem krijgt binnen de eigen expertise, maar ook alleen daar. Dat socialisme, zoals het oude, zweert bij wetenschappelijk onderbouwde staatsplanning.

Die intellectueel-elitaire benadering schuurt aan tegen het sterke-man-principe en staat op gespannen voet met de *'one man, one vote'*-gedachte die iedereen evenwaardig geschikt acht om deel te nemen aan het proces dat de politieke koers bepaalt. King noemt de sociaaleconomische ongelijkheid een nefast aspect van ons politieke model, terwijl dat juist steunt op het fundamentele geloof in politieke gelijkheid.

Directe democratie

In Griekse steden ontstond de directe democratie met deelname van iedereen, voor zo ver behorend tot een kleine, relatief homogene groep. Vrouwen, slaven of vreemdelingen hoorden daar niet bij. Gaandeweg werd die 'iedereen' uitgebreid en naargelang de bevolkingsomvang van de politieke gemeenschap toenam, werd de onwerkbaar geworden directe democratie opgevolgd door de representatieve versie. De burger kiest (volks)vertegenwoordigers, die het beleid voeren met de afspraak dat de kaarten op ge-

regelde tijdstippen worden herverdeeld en dat die burger ook tussen door zijn of haar mening te berde brengt, via het middenveld, burgerparticipatie en dies meer.

In bevolkingsrijke structuren als de VS of de Europese Unie evolueerde die burger nog sterker van democratieproducent tot democratieconsument. De immense afstand tussen vertegenwoordiger en vertegenwoordigde doet de impact van die laatste verschrompelen.

Zoals de greep van de burger op het beleid afnam, krimpt ook de invloed van de politici op de besluitvorming ten voordele van niet-democratisch

De vrije botsing van visies van soevereine burgers ruimt plaats voor de consensueel vastgestelde Ene Juiste Waarheid

donor heeft mee bodem gemaakt, maar wij zijn de wortels, medelevers en hoeders van zijn levensgeschiedenis. Dat is een wezenlijk verschil.

Het is tijd dat fertiliteitscentra eerlijk zijn over de werkelijke gang van zaken, toen en nu. Voor de ondertussen volwassen kinderen moet anonimiteit worden opgeheven als ze dat willen. Donorschap moet geregistreerd worden en kinderen moeten toegang hebben tot informatie over hun genetisch materiaal. Ze mogen niet langer opgroeien met een geheim

dat hen vaak psychisch leed berokkent. Het geschonden vertrouwen van mij, en van mijn kinderen, ervaren we niet als een trauma, maar voor veel donorkinderen is het dat wel.

Oprechte dialoog met donorkinderen, wensouders, donoren en beleidsmakers leidt tot voortschrijdend inzicht, wederzijds begrip en heling. Ik gun het wensouders en donoren, nog het meest aan hun nazaten. Ik wens voor hen een DNA-test onder de kerstboom en succes bij hun zoektocht. Ik leef mee en ben benieuwd.

aangestelde cenakels van deskundigen. King bepleit meer beleid op wereldschaal (grotere afstand burger/politiek), waarbij technocraten de dienst uitmaken (grotere afstand politiek/besluitvorming). Daarmee lijken zowel de burger als de politicus als medebepaler van het beleid het gadeschot te krijgen.

Experts volgen

Die evolutie speelt nadrukkelijk in genoemde uitdagingen én ook sterk in de aanpak van covid-19. De pandemiewet laat technocraten op basis van wazige criteria bepalen wanneer de volksvertegenwoordiging het heft uit handen moet geven en overdragen aan de uitvoerende macht. De premier sprak hierbij van een 'juridische noodwendigheid'. Aanvullend klinken steeds meer stemmen dat die uitvoerende macht de adviezen van de experts strikt dient te volgen en daarmee is de hierboven getekende cirkel rond.

King ziet de toekomst eerder Chinees dan democratisch. Het ontbre-

ken van een meerpartijensysteem in dat land vindt hij uitdrukkelijk een plus. Om de uitdagingen aan te kunnen, zouden we onze democratie moeten aanpassen aan het consensusmodel, heet het. De democratische idee van de vrije botsing van visies van soevereine burgers ruimt dan plaats voor de consensueel vastgestelde Ene Juiste Waarheid. Twijfel en tegenkanting heten hinderpalen in plaats van noodzakelijke voorwaarden voor het vinden van de juiste balans.

Er zijn te veel aanwijzingen in die richting om de stelling van 'The rise of technosocialism' weg te zetten als dwaze ivorentoren-praat van losgeslagen intellectuelen. Beleven we de verdere en zelfs finale teloorgang van het idee van de soevereine burger als hoeksteen van de democratie en de ontmaskering van de levende parlementaire democratie als valse (of alszins niet meer werkbaar) illusie?

Voor zover covid nog ruimte laat om voorbij de dagstatistiek te kijken, verdient deze ontwikkeling meer aandacht dan ze krijgt.

column

Bieke Purnelle

Naar de verdoemenis

Peilingen zijn als de weer-app op je smartphone. Je staart er zuchtend naar en gaat op zoek naar je regenbroek. Dat het Vlaams Belang nog steeds de grootste partij van Vlaanderen zou zijn, mag niet verbazen. Het vertrouwen in de overheid bevindt zich op een historisch dieptepunt, ergens waar onontdekte diepzeedieren leven. Dat woekerende wantrouwen wortelt dieper en verder dan corona, maar een pandemie bevechten maakt politici nog minder populair dan ze al waren.

De gistende woede jegens experts, slechtnieuwsoverbringers en beleidsmakers werd de afgelopen weken stevig aangewakkerd door de omstreden mondmaskerplicht vanaf zes jaar. Mensen die beweerden dat de ontwikkeling van hun oogappel werd geofferd, schreeuwden hun ongenoegen uit over deze 'dictatoriale en totalitaire' regel. Er volgden dreigbrieven en scheldpartijen aan het adres van schooldirecteuren en leerkrachten, en Facebookgroepen voor ouders die hun kind thuis wilden onderwijzen, weg van 'de waanzin'. Wie aan kinderen raakt oogst razernij, want kinderen zijn het hoogste goed, toch als het de onze zijn.

De dag na Sinterklaas verdween een kleuter van 4 in de bossen op de grens tussen Polen en Wit-Rusland, nadat haar ouders op de vlucht door de Poolse politie teruggejaagd waren. Zij en tal van anderen overleven er – of niet – bij nachtelijke temperaturen van 15 graden onder nul. Dat er wekelijks mensen sterven aan onderkoeling maakt de Poolse autoriteiten niets uit.

Overal ter wereld teren kinderen weg in heilloze kampen, weerloze prooien voor uitbuiters, mensenhandelaars en ander hopeloos tuig. In Brussel slapen minderjarigen al weken op straat. De weinige beschutting die ze vinden, wordt keer op keer genadeloos verwijderd door de politie. Het is niet dat we het niet weten. Het moet zijn dat het weinigen genoeg kan schelen om er iets aan te doen.

Mensenrechten zijn bijlange niet zo universeel als wel eens wordt beweerd. 'Gelukzoekers' kordaat weren is niet nieuw. Van mensen die dat soort praktijken goedkeurend aanschouwen, valt te verwachten dat ze heil zien in de ideologie van het VB. Maar wat bezield de anderen, zoals de 'vrijheids'-adepten, de spirituelen, de liberalen, de kindervrienden, de apolitieken, de 'bezorgde ouders'?

Het ontgaat mij compleet hoe je ongegeneerd en bij volle verstand tegen extreemrechts kunt aanschurken en bereid bent hen te zien als behouders van mensenrechten en 'vrijheid', terwijl de werkelijkheid je overal ter wereld in het gezicht schreeuwt dat je dwaalt. Het ontgaat mij hoe je kunt denken in een totalitaire staat te leven, terwijl je vrijelijk demonstreert en je meningen van de daken schreeuwt zonder gevaar voor

je rechten of je leven, om vervolgens voor partijen te stemmen die uitgerend de totalitaire staat als ultiem doel hebben.

De persvrijheid en de vrije meningsuiting inperken, de rechtsstaat uithollen, het demonstratierecht aan banden leggen zijn standaardrecepten van elke extreemrechtse regering. Waar fascistoïde lieden aan het stuur gaan zitten, worden mensen minder vrij.

Ik begrijp onmacht en onvrede, hoe die soms ons zicht vertroebelen of zich een weg banen naar blinde woede en geweld. Er is meer dan genoeg om boos over te zijn. Torenhoge energieprijzen en schandelijk ongelenigde waterschade; veel te lage lonen voor veel te hard labour; wachtlijsten tot in Siberië; geklooi, gepruts en geklungel; gesjacher en gebakkelei. Een mens zou om minder met borden en meubilair willen gooien.

Wat ik niet begrijp, is dat iemand werkelijk wenst te geloven beter af te zijn onder extremistisch totalitair bewind, of liever uit colère iedereen

naar de verdoemenis stemt dan te bedenken wat die rancune betekent voor de samenleving. Dat laatste is namelijk vrij algemeen geweten of in ieder geval vlot op te zoeken: een extreemrechtse beleid betekent de facto onvrijheid en onverdraagzaamheid; het betekent dat iedereen

die niet slaafs en kritiekloos in de pas loopt in gevaar is; het betekent dat wie kritisch is of anders denkt rechten verliest; het betekent dat mensen hun mond moeten houden en plooiën.

De tactiek is griezelig herkenbaar: frustraties en emoties bespelen en een antwoord bieden in de vorm van nationalisme en autoritarisme, een machtige controlestaat die niets geeft om het individu, maar wel zijn ideeën controleert. Ongenoegen is een springplank voor wie aast op macht. Wie er de verwezenlijkingen op naslaat van de Poolse PiS'ers, Orban of Bolsonaro, geestesgenoten van ons eigen VB, weet waar we aan toe zijn. De geschiedenis heeft de ergerlijke neiging om zich te herhalen tot ze barst.

Verkiezingen reiken verder dan uw persoonlijke woede of uw onweerstaanbare drang tot balorigheid. Uw 'electorale catharsis' betekent verregaande en langdurige ellende voor heel veel mensen.

De traditionele politiek willen afstraffen mag dan begrijpelijk zijn, de keuze voor extreemrechts totalitarisme is even zinvol als je kamer aan gruzelementen slaan, omdat je niet naar een fuif mocht van je ouders. Na een kortstondig moment van louterende razernij is de kans dat je volgende keer wel mag, nog kleiner geworden, en je spullen zijn kapot.

Bieke Purnelle is freelance schrijver en directeur van Rosa, kenniscentrum voor gender en feminisme. Haar column verschijnt tweewekelijks op maandag.

Wat ik niet begrijp, is dat iemand wenst te geloven beter af te zijn onder extremistisch totalitair bewind